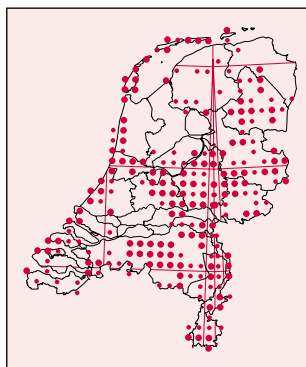


**Figuur 259**

Syntomus: aantal soorten per hok, 2 klassen (1-2 soorten).

GENUS SYNTOMUS

soorten 366-368

Synoniem

Metabletus Schmidt-Goebel.

Kleine, bronskleurige soorten van ca. 2,5-4 mm.

Areaal

Meer dan 60 soorten in het Palearctisch gebied, Afrika en Zuidoost-Azië (JUNK & SCHENKLING 1932). In Europa meer dan 15 soorten, waarvan er drie in Nederland zijn waargenomen (fig. 259).

Oecologie

De Nederlandse soorten bewonen vrij droge open terreinen en worden niet zelden in elkaars gezelschap gevonden; ordinatie in fig. 260.

Biologie

Dagactief. Voortplanting in het voorjaar. De soorten zijn carnivoor (LINDROTH 1986). De twee in Nederland meest voorkomende soorten kunnen goed vliegen.

Taxonomie

Vier soorten zijn opgenomen in de tabel van Freude et al. (1976).

366 *Syntomus foveatus***Synoniem**

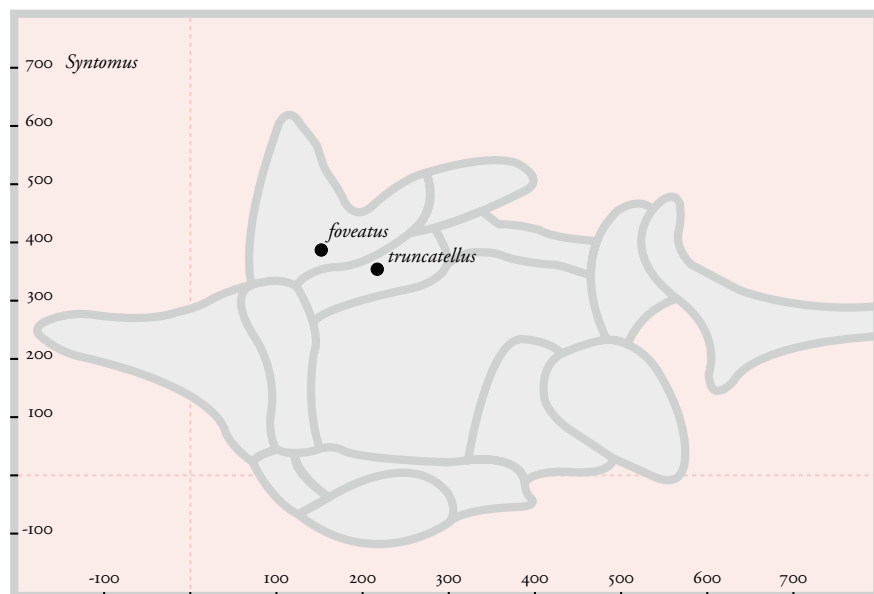
Metabletus foveatus.

Areaal

West-Palearctische soort. In een groot deel van Europa. Naar het oosten tot de Kaukasus en West-Siberië. **Areaalkarakteristiek:** 9, Nederland: subcentraal.

Figuur 260

Ordinatie van *Syntomus*.

**Voorkomen**

In Nederland algemeen verbreid op zandgrond; het verspreidingspatroon lijkt sterk op dat van *Syntomus truncatellus*. Op de Britse Eilanden verbreid en vrij algemeen in Engeland, naar het noorden en westen toe vooral langs de kust, reikend tot Schotland en Ierland (LUFF 1998). In Denemarken verbreid en algemeen (BANGSHOLT 1983). In Fennoscandië verbreid en algemeen in het zuiden van Zweden, tot 60° noorderbreedte; in Noorwegen zeer zeldzaam in het uiterste zuidoosten, in Finland alleen op Åland en één waarneming in het uiterste zuidwesten (LINDROTH 1945, 1986). In heel Duitsland verbreid (HORION 1941), ook in Westfalen overal algemeen (ASSMANN & STARKE 1990). In Thüringen op de Rode Lijst (TRAUTNER & MÜLLER-MOTZFELD 1995). In Zwitserland beperkt tot de warme gebieden bij Genève, in de Jura en Wallis (MARGGI 1992). In België vooral aan de kust en in de heidegebieden in het noorden zeer algemeen, daarbuiten meer verspreid (DESENDER 1986).

Status: in Nederland en het omliggend gebied is het aantal waarnemingen, gemiddeld gezien, gelijk gebleven (DESENDER & TURIN 1986, 1989).

Oecologie

Xerofiel, stenotoop. Een soort van droge zandgronden met een over het algemeen spaarzame, mozaïekachtige vegetatie, vaak met struikheide (*Calluna vulgaris*) en grassen (LINDROTH 1974, 1986). Ook in duingraslanden aan de kust en soms op zandige cultuurlanden en in tuinen in het binnenland (LUFF 1998). Vanaf het laagland en het heuvelland tot montaan, maximaal tot ca. 1000 m (BURMEISTER 1939). In Zwitserland typisch voor droge en zonnige zand- of grindbodem, maar in Frankrijk (Ardèche) vooral in iets beschaduwde en vochtige terreintypen (MARGGI 1992). Assmann & Starke (1990) meldden voor Westfalen het voorkomen op droge, vergraven veenbodem en vegetaties met buntgras (*Corynephorus canescens*) (VERGELIJK OOK SCHJØTZ-CHRISTENSEN 1957, 1965).

Vangpotten. Groep: EU(B) (364 series, 3.150 individuen). In Nederland een vrij eurytope soort, in tegenstelling tot wat in de meeste literatuur staat. De vangsten komen vooral van droge heiden [4-6], duinen [7-10] en zandige cultuurlanden [11-15]. Hij mijdt klaarblijkelijk de meeste bostypen [17-18, 20] en de polders [27-29]. In lage scores echter ook in een reeks van vochtige en soms beschaduwde terreintypen, variërend van open tot begroeid [21-26, 31-32]. **Eurytopie:** 8 (PRES = 0,76 en SIM = 0,88). **Bodem en Vocht:** geen voorkeur. **Begeleiders:** *Calathus melanocephalus/cinctus* 90,5% (37,8%), *Calathus erratus* 83,4% (48,9%), wederzijds > 50% *Notiophilus aquaticus* 60,6% (55,2%) en *Notiophilus germinyi* 53% (66,1%).

Biologie

Dagactief, tenminste gedeeltelijk (SCHILLER & WEBER 1975). Voortplanting in het voorjaar. Overwintering als imago. De larve is onbekend.

Dispersie: dimorf. Op de Britse Eilanden, in Denemarken en Fennoscandië zijn alleen ongevleugelde dieren gevonden (LUFF 1998, BANGSHOLT 1983, LINDROTH 1949). In Drenthe (DEN BOER 1977) en België (DESENDER 1989A) werden evenwel lage percentages (België: 1,4%, N=950) macroptere dieren aangetroffen, die in het bezit waren van volledig ontwikkelde vliegspieren, of vliegspieren in autolyse. Vliegwaarnemingen zijn

bekend o.a. uit Drenthe: mei 1 (TVH). Lindroth (1949) merkte op dat ook de ongevleugelde dieren waarschijnlijk over een goede dispersiekracht beschikken door hun goede loopvermogen. Ook aangetroffen in Zuidelijk Flevoland.

Bedreiging

Niet bedreigd. Door de grote mate van eurytopie niet bruikbaar als indicatorsoort.

367 *Syntomus pallipes*

Synoniem

Metabletus pallipes.

Areaal

West-Palearctische soort. In Europa vooral zuidelijk en zuidoostelijk. Van zuidelijk Midden-Europa (Bayern, Oostenrijk) naar het oosten tot de Balkan, Bulgarije, Klein-Azië en de Kaukasus (HIEKE & WRASE 1988). Ook in Noord-Afrika (Marokko, Algerije, Tunesië) volgens Magistretti (1965), echter niet gevonden volgens Antoine (1962). **Areaalkarakteristiek:** 4, Nederland: ?

Voorkomen

Voor Nederland alleen bekend van één oude melding uit dood riet (*Phragmites australis*) bij Nootdorp (Z.H.). Deze melding is uiterst twijfelachtig (zie onder). Niet op de Britse Eilanden, in Denemarken en Fennoscandië. Uit Duitsland alleen meldingen uit de vorige eeuw uit het zuiden en zuidoosten (HORION 1941). Op de recente Duitse Rode Lijst slechts vermeld voor Sachsen en Thüringen als respectievelijk sterk bedreigd en uitgestorven (TRAUTNER & MÜLLER-MOTZFELD 1995). Niet in de westelijke gebieden. Voor Oostenrijk gemeld van Ober- en Niederösterreich, Steiermark, Burgenland en Kärnten (MANDL 1978). Magistretti (1965) meldde voor Italië alleen een niet geverifieerde melding uit Venetië Tridentina. Niet in Zwitserland, Frankrijk en België (DESENDER 1986). **Status:** gezien de arealgrens van deze Zuidoost-Europese soort, is het voorkomen in Nederland zeer twijfelachtig.

Oecologie

Hoewel de soort in de werken van Jeannel (1942) en Bonadonna (1971) niet genoemd wordt voor Frankrijk, vermeldde Assmann & Starke (1990) dat hij, blijkens eigen waarnemingen in Zuid-Frankrijk, waarschijnlijk gebonden is aan droge, iets zilte bodem met een spaarzame begroeiing. Franz (1970) noemde de soort voor Oostenrijk van zowel droog als vrij vochtig terrein.

Vangpotten. Niet gevangen.

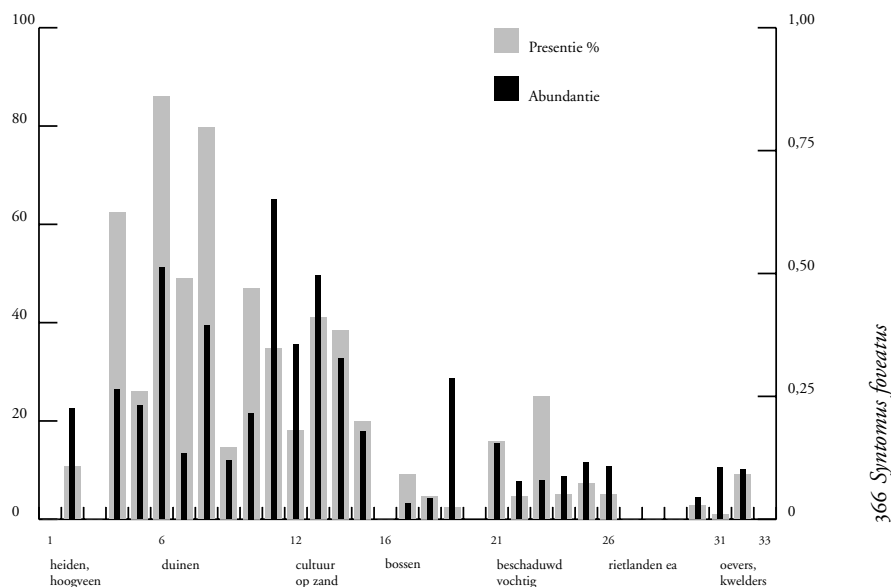
Biologie

Over de biologie is zeer weinig bekend. Voortplanting in Zuid-Frankrijk waarschijnlijk in het voorjaar (ASSMANN & STARKE 1990). De larve is onbekend.

Dispersie: de door Assmann & Starke gevonden dieren waren alle brachypooter.

Bedreiging

De informatie over deze soort is onvoldoende en deels onbetrouwbaar.



368 *Syntomus truncatellus*

Synoniem

Metabletus truncatellus.

Areaal

Palearctische soort. In het grootste deel van Europa en de overige West-Palearctis, behalve het noorden en het uiterste zuiden. Naar het oosten tot de Kaukasus en Oost-Siberië. **Areaalkarakteristiek:** 5, Nederland: submarginaal.

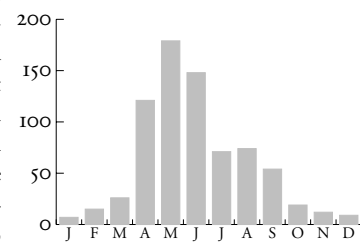
Voorkomen

In Nederland vooral in de zandige gebieden, aan de kust en in het binnenland, overal algemeen; vergelijk het verspreidingspatroon van *Syntomus foveatus*. Op de Britse Eilanden een oostelijke soort, vanaf het eiland May in Schotland tot Zuid-Engeland, maar ontbrekend in grote delen van de Engelse zuidkust (LUFF 1998). Slechts enkele waarnemingen zijn bekend uit Wales en Ierland (SPEIGHT ET AL. 1982). In Denemarken tamelijk algemeen in het oosten, inclusief Bornholm (BANGSHOLT 1983). In Fennoscandië verbreid in het zuiden tot ca. 62° noorderbreedte, in Noorwegen zowel als in Zweden ontbrekend in een groot deel van het westen; in Finland vooral in het zuiden, maar verspreid tot 66° noorderbreedte (LINDROTH 1945, 1986). In Duitsland verbreid in het gehele gebied en niet zeldzaam (HORION 1941, TRAUTNER & MÜLLER-MOTZFELD 1995). In Westfalen overal algemeen (ASSMANN & STARKE 1990). In Zwitserland algemener dan *S. foveatus*, behalve bij Genève en in de Jura, ook in het Mittelland en Tessin zeer verbreid; in het oosten zo goed als ontbrekend (MARGGI 1992). In België en in Nederland met een op dat van *S. foveatus* gelijkend verspreidingsbeeld, maar minder algemeen; vooral in het noorden (DESENDER 1986).

Status: in Nederland en het omliggend gebied is het aantal waarnemingen gelijk gebleven of iets gestegen (DESENDER & TURIN 1986, 1989).

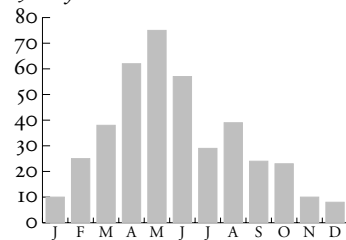
Oecologie

Eurytoop. De oecologie lijkt sterk op die van *S. foveatus* maar volgens Assmann & Starke (1990) mijdt hij de droogste plaatsen, en ook volgens Luff (1998) minder xerofiel dan deze

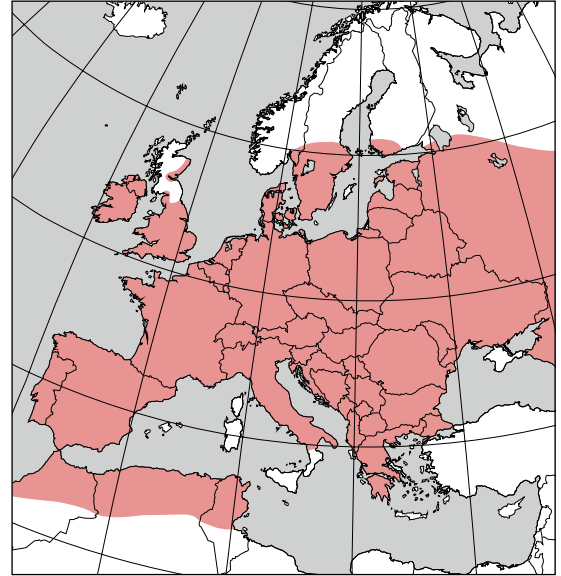
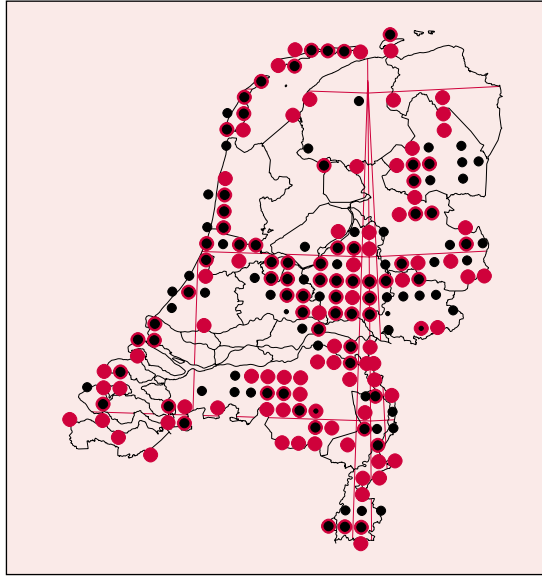


366 *Syntomus foveatus*

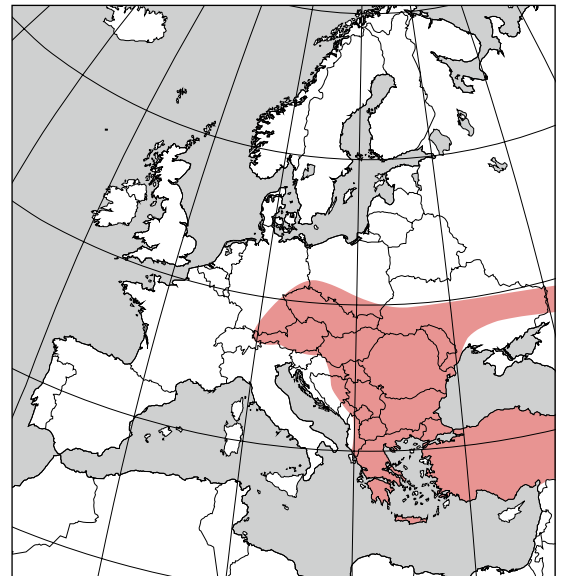
368 *Syntomus truncatellus*



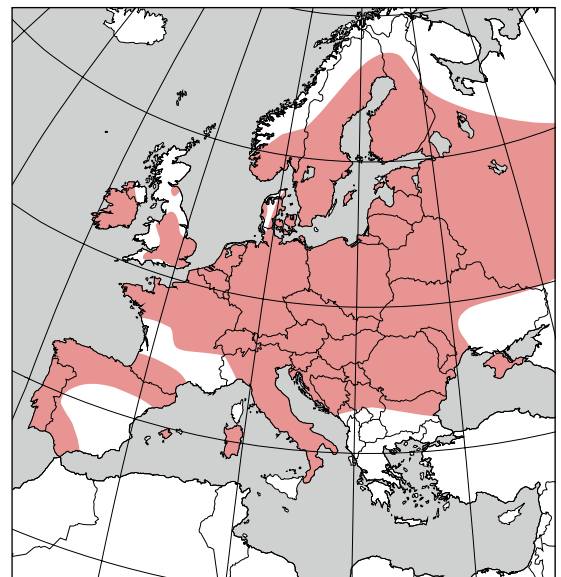
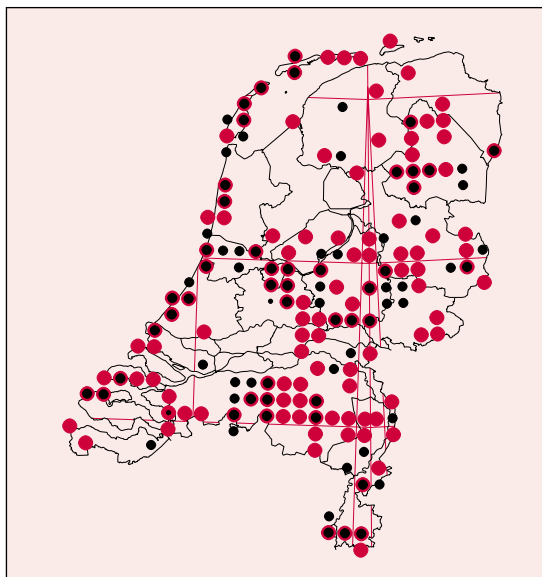
366 *Syntomus foveatus*



367 *Syntomus pallipes*



368 *Syntomus truncatellus*



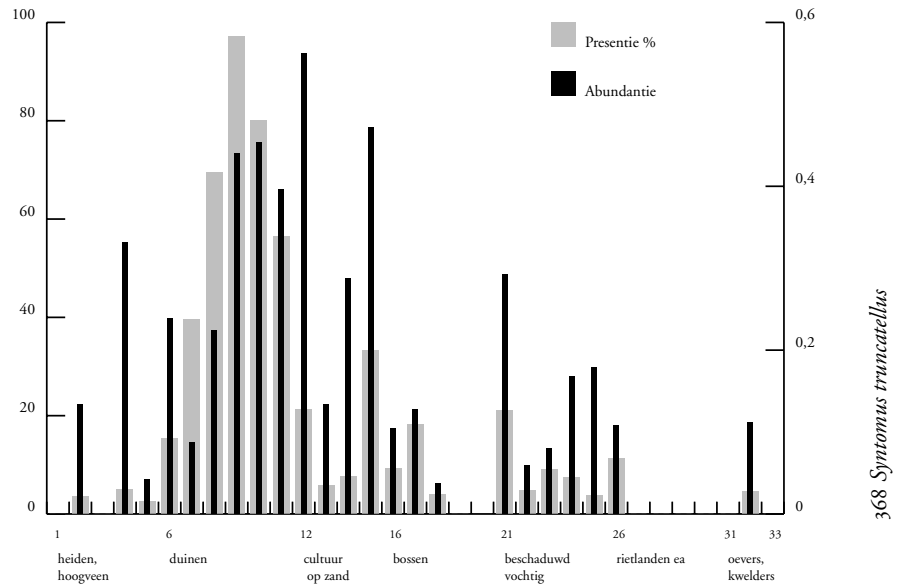
soort. Een soort van open en zonnig terrein op uiteenlopende bodemsoorten met een vrij open vegetatie met grassen (LINDROTH 1974, 1986). Typisch voor droge hooilanden, maar ook op akkers en open plekken in droge bossen, niet zelden samen met *S. foveatus*. In Midden-Europa vanaf de laagvlakte en het heuvelland tot ca. 1200 m, soms subalpien tot maximaal ca. 1500 m (BURMEISTER 1939). Marggi (1992) meldde, als aanvulling op het algemene beeld, dat hij ook gevonden wordt onder struiken en aan bosranden.

Vangpotten. Groep: EU(B) (302 series, 3.713 individuen). De oecologische gelijkenis met *S. foveatus* die al naar voren kwam uit de literatuur, is ook te vinden in het Nederlandse vangpotmateriaal. De vangsten komen eveneens uit heiden en duinen [4-10], alsmede cultuurlanden [11-15]. Grote verschillen zijn niet te zien. Hij mijdt eveneens de meeste bos-typen [18-20] en de polders [27-29]. **Eurytopie:** 8 (PRES = 0,70 en SIM = 0,85). **Bodem:** zand. **Vocht:** 2. **Begeleiders:** *Calathus melanocephalus/cinctus* 72,3% (25,2%), wederzijds > 50% *Amara curta* 61,2% (73,2%), *Amara convexior* 58,6% (58,6%) en *Leistus ferrugineus* 55% (52,5%).

Biologie

Dagactief. Voortplanting in het voorjaar. Overwintering als imago in graspollen, achter schors of aan de voet van bomen (BURMEISTER 1939). De larve is opgenomen in de tabel van Luff (1993).

Dispersie: dimorf. De macroptere vorm is zeldzaam, in De-



nemarken 6,3% (N = 63) (BANGSHOLT 1983), in België 1,2% (N = 165) (DESENDER 1989A). Vliegwaarnemingen zijn o.a. uit Drenthe: mei 1 (Van Huizen, pers med.). Ook waargenomen in de IJsselmeerpolders (SIEPEL ET AL. 1996).

Bedreiging

Niet bedreigd. Niet bruikbaar als indicatorsoort.

GENUS LIONYCHUS

soort 369

Kleine, op *Syntomus* gelijkende donkere soorten, soms met gele vlekjes. Afmeting ca. 2,5-4 mm.

Areaal

Het genus is met meer ongeveer 20 soorten vertegenwoordigd in het West-Palearctisch gebied, India en Oost-Afrika (JUNK & SCHENKLING 1932). Vijf soorten komen voor in Europa (TURIN 1981). Het accent ligt op Zuid-Europa en Noord-Afrika.

Oecologie

Lionychus-soorten worden gevonden aan oevers, vaak in uiterwaardgebieden van rivieren. Voor de ordinatie zie fig. 144.

Biologie

Zie soortbespreking.

Taxonomie

De Europese soorten zijn opgenomen in de tabel van Trautner & Geigenmüller (1987).

369 *Lionychus quadrillum*

Areaal

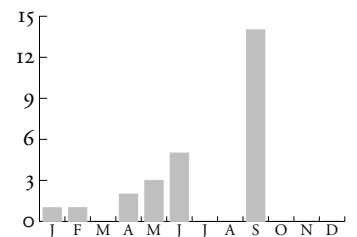
West-Palearctische soort. Soort van Zuid-Europa en zuidelijk Midden-Europa. In het noordelijke deel van Midden- en Noord-Europa zeldzaam tot zeer zeldzaam. Naar het

oosten tot Polen, Moldavië, Roemenië, Griekenland, Bulgarije en Klein-Azië; zie ook kaart in Trautner & Geigenmüller (1987). **Areaalkarakteristiek:** 4, Nederland: marginaal.

Voorkomen

In Nederland leek de soort beperkt te zijn tot Zuid-Limburg (O.A. BERGER & POOT 1972, KLYNSTRA 1939, 1941). Onlangs is hij op enkele plaatsen langs de grote rivieren aangetroffen, in aanspoelsel of na de grote overstroming van de winter 1994/1995 (Millingerwaard, Ophemert) (HE, TH). Eveneens in het rivierengebied in juni 1996 in Gorinchem (JBU). Op de Britse Eilanden vroeger in Zuid-Engeland tot Yorkshire, thans zeer plaatselijk en beperkt tot het uiterste zuidwesten, East Anglia, en vooral Wales (FOWLES & BOYCE 1992, LUFF 1998). In Groot-Brittannië als zeldzaam op de Rode Lijst (HYMAN 1992). Niet in Denemarken. In Fennoscandië niet in Noorwegen, in Zweden geïntroduceerd, waarschijnlijk tijdens de laatste wereldoorlog, vooral na 1968 in Zuid-Zweden sterk uitgebreid in het gebied van Västergötland tot Upland (LINDROTH 1986). Uit Finland slechts één waarneming van 1983 uit het zuidwesten. In Duitsland uiterst zeldzaam of ontbrekend in het noorden (HORION 1941). In Schleswig-Holstein, Berlijn en Thüringen op de Rode Lijst en ontbrekend in Mecklenburg-Vorpommern (TRAUTNER & MÜLLER-MOTZFELD 1995). In Baden-Württemberg (TRAUTNER 1992B) op de waarschuwingslijst. In Westfalen slechts zeer weinig waargenomen (ASSMANN & STARKE 1990). In heel Zwitserland zeer verbreid in het heuvelland en het montane gebied, plaatselijk zeer talrijk (MARGGI 1992). Van België zeer verspreide en incidentele waarnemingen (DESENDER 1986). Zeldzaam in Vlaanderen (DESENDER ET AL. 1995).

Plaat 16:5



369 *Lionychus quadrillum*